

Med anledning av Oscar Blomés kvarlåtenskap som hämtats i Vikböle

I närvaro av Oscars son Torsten Blomé och hans dotter Helena.

Fastigheten i Vikböle såldes efter att Anna-Greta Blomé avlidit ,
i september 2016.

Oscar och Anna-Greta var under 1960- talet och framåt under hela sin fortsatta
levnad djupt engagerade i verksamheten på Fröå genom att Oscar var
kommunalkamrer i gamla Åre kommun och hade alla kontakter med
länsstyrelsen , arbetsförmedlingen ,länsmuséet mm och hans fru härstammade
från torp och gruvarbetaresläkt (Lalandersläkten) på Fröå .

Anders Hedström, ordförande i föreningen Fröå Gruva, hämtade Oscars
korrespondens, diverse pärmar och utskrifter, foton, tidningsklipp som han hade
haft i sin ägo. Vi i Föreningen Fröå Gruva är väldigt glada att vi fått ta över
detta !

Det visade sig också att Oscar hade haft mycket nära kontakt med Oscar Löding
i Huså och av honom fått detaljerade släktutredningar, speciella händelser och
en detaljerad beskrivning av vad som hände vid hungerupproret mot överste
Montgomery i Huså 1839.

Allt material från Oscar är nu ordnat med fler pärmar och register. Förvaringen
kommer att ske i Fröå Gruvas arkiv i Transformatorn, andra våningen.

Med hjälp av detta material har en hel del aha-upplevelser kommit fram för mig,
Anders Hedström.

Så här ungefär , måste det ha gått till, att den förfallna gruvbyn vid Fröå kunnat
räddas. Både vad det gäller torpen och inägornas bevarande och människornas
levnadsvillkor.

En motsvarande räddningsplan måste ha varit gällande för gamla Kalls kommun
som sedan efter kommunsammanslagningen 1984 skötts av nya ”Åre kommun”
med centralort Järpen.

Nutidens och framtidens människor kan få en inblick i arbetsförhållanden,
hur folket levde i vardagen i Huså och Fröå förr.

Dessutom fysiskt besöka de olika torpen, inägorna , gruvorna m m.

Vi får komma ihåg att både Huså och Fröå till största delen av gruvtiden stod
under samma gruvbolag, Gustavs och Carlsbergs Kopparberg till 1867.

Hur den förfallna gruvbyn Fröå kunnat bevaras:

ÅREPROJEKTET 1971. Allt som skulle ske med hjälp av statligt ekonomiskt
stöd sammanfattades i den så kallade ” Blå boken ”. Det var en intensivsatsning
på ursprungligen 100 miljoner kronor . Försök skulle göras, för att särskilt
stimulera turism på ett fåtal orter i Sverige.

Stort hemlighetsmakeri rådde. Annars hade de flesta turistorter i landet också
velat vara med! Hela nyheten släpptes som en bomb !

Åre skulle få Kabinbana ,marknadsföringen skulle förbättras, företagande stimuleras, vägnätet i samband med Åreturismen utbyggas. Väg skulle byggas mellan Björnänge och över till Kallbygden. Satsning skulle också ske på kulturen i området ! Åresatsningen skulle sprida sig till omkringliggande byar i form av arbetstillfällen genom pendling till Åre och småningom egna utbyggnader.

Problemet blev att byarna runt Åre ville vara med redan ifrån början och också de ingå i Etapp 1 !

Men någonstans i Åre måste det ju få börja! Kritiken var: ”Allt går till Åre by”! I den gamla kommunen Åre var centralorten Duved. Detta område sträckte sig från Brattland och västerut till norska gränsen. Gränsade i norr mot Kall och österut mot Undersåkers kommun.

Kommunalkontoret låg i Duved och Oscar Blomé ,Åre, var kommunalkamrer. Det är genom korrespondens och möten med Åre dåvarande kommun och Oscar som vi fått inblick i hur statsmakterna tog olika kontakter mellan Åre kommun och Länsstyrelsen, Länsarbetsnämnden och Länsmuséet. Även olika köpeavtal m m.

Till sin hjälp i Duved hade Oscar s- politikern Axel Gunneriusson som sedan 1970 suttit i Riksdagens kommitté för planering av turistanläggningar.

Det framkom tankegångar att den gamla gruvdriften i Huså och Fröå skulle bevaras och kunna visas för eftervärlden enligt vad som skildrats ovan.

Från början var ambitionerna ganska små, men kom senare att öka tack vare bildandet av den idéella föreningen Fröå Gruva 1984 med Brita Hedros som ordförande och friluftsteatern Husåspelet under 1970-80 talen cirka 5 olika år med Batte Sahlin och teatern Narren i Stockholm.

Nu kände många att de ville vara med och bevara den gamla miljön. Många frivilliga ville vara med och arbeta idéellt ! Alltså; de kunde arbeta lite då och då utan att begära någon lön. Många andra värden uppnåddes i stället i arbetsgemenskapen!

Vi skall också komma ihåg att många här i bygderna har släktskap med de gamla gruvarbetarsläkterna. De bor här och kan komma och hjälpa till för att bevara och berätta om de tider som var, visa hur saker fungerade, förklara var folk bodde osv

1984 skedde kommunsammanslagningen Åre-Kall-Undersåker-Mörsil-Hallen till ett kommunblock med kommunalkontor i Järpen

1973 tog Länsmuséet kontakt med dåvarande Åre Kommun. Inte bara skidturismen, företagandet osv skulle uppmuntras utan även kulturen skulle bevaras, fastigheter av kulturellt värde inom området likaså.

Fröåvägen ingick i Etapp 1 på Åreprojektet och skulle påbörjas direkt.

Vägen projekterades av K-konsult på Frösön redan 1972.Kartan hade Oscar.

Som vi vet efteråt dröjde det dock! Kabinbanan blev för dyr och de mesta pengarna gick dit. Vägen dröjde och kunde invigas först 16 år senare, i oktober 1988.

1973 togs kontakt med Härnösand Stifts Prästlönenämnd som 1968 hade fått köpa hela området omkring Fröå vilket tidigare ägts av ” Amerikabolaget ” 1912 - 1922. Störste fordringsägaren vid konkursen 1922, John Bryntesson, Värmland , hade köpt markerna och gruvan vid Fröå.

Familjen Bryntesson sålde i sin tur till Härnösands Stifts Prästlönenämnd 1968. 1973 togs kontakter från Åre kommun och Åreprojektet att de ville köpa torpen och inägorna på Fröå av Härnösands Stift. Det gällde cirka 100 ha, vilket beviljades. Köpesumman 15.000 kr finns kopia på ! Jämför dagens priser ! Bolidenbolaget hade detta år också kommit fram till att området var olönsamt för gruvdrift p g a för spridda förekomster och för liten procent kopparhalt i malmen.

Vilka torp och byggnader eller annat skulle Åre Kommun inrikta sig på att rädda till rimlig kostnad? Vilka personer skulle ta tag i det hela ? Fanns det ett intresse bland släktingar och allmänhet i området att något skulle ske?

Svaret låg i luften att alla tyckte att ” Någon borde göra något ”, men ingen var beredd att ta tag i det och leda en räddning av den gamla historiken kring torpen, människorna och gruvan.

Först måste politikerna se till att kunskap och ekonomiska resurser sattes in ! Sedan visade det sig att viljan, entusiasmen och intresset också fanns i stora mått hos ortsbefolkningen! Stora forskningsmöjligheter finns i Länsarkivet!

Prosten Gösta Ullbergs bok ” Huså bruks historia” hade kommit redan 1962.

1973 tog Länsmuséet kontakt med dåvarande Åre Kommun beträffande bevarandet av de kulturella värdena kring Fröå Gruva.

Torpen på Fröå fotograferades i sitt minst sagt dåliga skick ! Men det var inte helt för sent, frågan var bara : skulle en del räddas? Eller allt?

1973 räddades Sellstedts lagård och nu inköptes som sagt torpen och inägorna av Åre Kommun från Härnösands Stift.

1984 i mars bildades föreningen Fröå Gruva vid ett möte på hotell Årevidden. Brita Hedros valdes till ordförande. Stadgar upprättades och entusiasmen var stor. Tre år senare, 1987 , var antalet medlemmar 579, därav 126 ständiga. På Oscar Blomés kort från länsmusét kan vi se att i och med Brita Hedros-epoken räddades allt som var möjligt, ja till och med byggnader som verkade alldeles för sent att rädda.

Bilderna visar dock, att en del byggnader hade gått förlorade sedan bilderna togs 1973 av Länsmuséets folk tillsammans med Oscar.

T ex Blomtorpets lagård från 1850-talet, resterna av Kristiantorpets lagård , ”Fyrkantens” ursprungliga byggnad som senast varit byns bakstuga.

Efter Brita Hedros som slutade som ordförande efter 10 år , fortsatte Ingmar Fredriksson som ordförande 1994 – 2005 och därefter

Anders Hedström som ordförande 2006 –2016 hittills,då detta skrivits i oktober. Jag studerade Oscars papper och foton och minns en del av det som hänt under åren samt vad Ingmar , Rune och Oscar sagt , sedan jag flyttade tillbaka till Åre 1977 .

Oscar Blomé , Ingmar Fredriksson och Rune Jonsson har haft ett mycket gott samarbete på Fröå under cirka 30 år.

Oscar hade de personliga kontakterna med olika berörda myndigheter som tjänsteman vid gamla Åre Kommun.

Ingmar och Rune var gamla egna företagare vilket gjorde att de kunde tänka ut konstruktioner , kunde det mesta om byggnadsunderhåll , konstruerade byggnadsritningar och var alltid uppmuntrande , informerande och välkomnande mot besökarna på Fröå.

Delar av reportage som Torsten Lind skrev i Östersundsposten den 15 oktober 1988:

”Nu har man också framkomlig väg, vilket gläder både föreningsmedlemmar och gäster. Den gamla gruvvägen finns kvar, men i dåligt skick.”

Om inte kommunsammanslagningen kommit emellan hade vi kunnat göra ännu mera, men de pengar Åre delkommun då avsatte för en fullständig renovering av Fröån krympte åtskilligt sedan statsbidragen dragits ned, säger Oscar Blomé som lagt ner massor av tid och arbete på Fröå gruvby.

Kristianstorpet har renoverats mycket fint .Eventuellt skall huset kunna hyras av grupper. Oscar Blomé har arbetat med Fröån sedan början av 1970-talet. Här med makan Anna-Greta framför torpet.